

Manderlay

Antoni Fiol

El novembre de 2003, Lars von Trier va estrenar *Dogville*, primera part d'una trilogia dedicada als Estats d'Amèrica. El segon episodi, objecte d'aquestes línies, es va estrenar el febrer de l'any passat i segurament l'any 2008 n'arribarà el lliurament darrer, titulat *Washington*, escrit així talment. En els tres casos, es tracta de l'itinerari físic, però especialment espiritual, d'una fugitiva de no se sap ben bé de què, Grace, interpretada magníficament per Nicole Kidman a *Dogville*, i recreat d'una manera molt fada per Bryce Dallas Howard a *Manderlay*. Els noms de les tres pel·lícules vénen pels llocs on passa Grace: arriba primer a *Dogville*, després es troba *Manderlay* i finalment parteix cap a *Washington*.

Què pretén Lars von Trier amb aquesta trilogia nord-americana? Primer de tot mira de revisar els aspectes més foscos de la societat americana dels vint primers anys del segle xx, com són la intolerància, el racisme o la pobresa i, malgrat els gairebé cent anys passats, es veu que encara hi són ben presents. Ara bé, darrere aquesta radiografia de la societat americana, també hi ha un toc d'atenció a la resta del món occidental, perquè el que hi surt ben fàcilment es pot extrapolar a la realitat europea actual.

En segon lloc, hi ha un rerefons religiós que lligaria aquest tríptic amb una de les pel·lícules

emblemàtiques del director danès, *Breaking the Waves* (*Rompiendo las olas*, 1996), és a dir, hi ha una exploració d'allò que ens fa sentir culpables i mostra com, moltes de vegades, aquest sentiment pot provocar injustícies amb conseqüències fatals, a més de qüestionar si, en nom de la harmonia, s'ha de ser necessàriament intolerant amb els inflexibles. Cal fixar-se aquí amb el nom de la protagonista, Grace, perquè és, al cap i a la fi, la Gràcia enviada pels déus per posar a prova els humans.

Un tercer punt és la recerca formal d'una forma diferent de rodar: a *Manderlay* continua el mateix estil iniciat amb *Dogville*, que beu directament del teatre i les localitzacions no són més que un espai teatral en què les parets són marcades simplement amb una línia de pintura al terra i el pas del dia a la nit és un simple efecte aconseguit amb un joc de focus. De tota manera, la subjecció excessiva de *Manderlay* a la primera part li resta molta d'eficàcia narrativa i l'espectador se'n duu finalment una sensació de redundància.

A *Dogville*, la població accepta que la novinyuda Grace s'hi refugii a canvi de favors que ha de fer al poble, uns favors que finalment esdevenen obligacions i, al final, humiliacions morals i sexuals. Però Grace accepta amb resignació tot aquest

procés degeneratiu, fins al punt que es converteix en l'exaltació suprema de la tolerància, una postura que el poble no entén i que provoca un final realment pertorbador.

A *Manderlay*, Trier parla de l'esclavitud i la manca de desig de llibertat que pateixen els antics esclaus perquè no saben què han de fer sense estar a les ordres de ningú. A l'espera de veure la trilogia una vegada completada, les dues primeres parts traspuen una visió àcida i molt pessimista sobre la condició humana. Ara bé, *Dogville* ofereix més lectures possibles que *Manderlay* i aquesta és, per tant, massa reiterativa. No obstant això, la pel·lícula és altament recomanable com a reflexió molt incisiva sobre la moral dels nord-americans i, per extensió, de tot el món occidental.

Mentrestant, Trier ha continuat treballant en dos altres projectes, un estrenat a mitjan 2004 i l'altre el mes de març d'enguany: el primer és *De Fem benspænd*, més conegut amb el títol internacional *The Five Obstructions*, i el darrer és *Direktøren for det hele* (*El jefe de todo esto*).

Quant a *The Five Obstructions*, el punt de partida és el curtmetratge *Det perfekte menneske* (*El ser humà perfecte*) de Jørgen Leth, realitzat el 1967 i de tan sols tretze minuts de durada. L'any 2000, Trier va proposar a Leth que en fes cinc variacions més, però amb la particularitat que cada una d'ella havia de seguir les condicions que li imposava el primer director. El resultat és un documental que tracta sobre la creació artística i les dificultats que

suposa dur-la a terme. No obstant això, l'adjectiu documental s'ha d'entendre aquí més aviat com unes classes de cinema que ajuden a entendre millor el procés de creació d'històries partir d'imatges en moviment.

Direktøren for det hele és una passa més del director en la reflexió sobre el cinema, la manera que aquest representa el pas del temps, el teatre, el treball de l'actor, la direcció, la condició humana, cruel i despietada... amb la particularitat que hi ha incorporat un sistema nou de rodatge «automatitzat» que li dona un to peculiar, un muntatge a estones marejador. *Direktøren for det hele* és la història d'un empresari atípic que no vol que els seus treballadors sàpiguen realment que és el propietari de l'empresa, lloga un actor perquè li doni cara i que, d'aquesta manera, no es qüestionin si realment existeix o no. A poc a poc, l'actor creu tant en la interpretació que fa que arriba a creure's que realment pot fer i desfer en l'empresa com vulgui, fins que finalment, arriba a prendre una decisió que tan sols hauria de ser cosa del propietari autèntic.

A partir d'aquesta trama, Trier munta una pel·lícula experimental molt interessant i que demostra que, juntament, amb *Dogville*, *Manderlay* i *The Five Obstructions* és un dels *enfants terribles* del cinema actual i, com a prestidigitador del poder de la imatge, hereu avantatjat del Jean-Luc Godard dels anys seixanta, quan explorava nous camins en el món del cinema, com ho va fer amb *Vivre sa vie: Film en douze tableaux*. ■

